

19—23 oktober

Debatter m. m.

Fredagen den 19 oktober

Sid.

Interpellation av herr Gomér ang. fördelningen av patienter på sjukvårdens olika vårdformer	3
---	---

Tisdagen den 23 oktober

Svar på fråga av herr Lindkvist ang. bevakningen av svenska militära anläggningar	6
Meddelande ang. sammanträdestider	8
Interpellationer av:	
fru Nettelbrandt ang. dyrortsplaceringen av viss personal vid Arlanda flygplats	9
herr Nilsson i Gävle ang. hyresregleringen	9
herr Elmwall ang. vissa bestämmelser rörande de värnpliktigas utbildning	10
herr Hamrin i Kalmar ang. översyn av bestämmelserna om civilanställning vid försvaret	12
herr Gustafsson i Skellefteå ang. de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem	13

Fredagen den 19 oktober

Kl. 14.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed anhåller jag vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen den 25—31 oktober för utrikes resa.

Stockholm den 19 okt. 1962

Gunnel Olsson

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 2

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionerna nr 898 och 899;

till bankoutskottet motionen nr 900; samt

till statsutskottet motionerna nr 901—903.

§ 3

Föredrogs den av fru *Gärde Widemar* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående särskild yrkesutbildning för teater, television, radio och film.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs den av herr *Holmberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr

statsrådet och chefen för civildepartementet angående kallortsplaceringen av Arjeplogs kommun.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Ohlin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående åtgärder mot sjuksköterskebristen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Föredrogs den av herr *Nelander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående elevområdes omfattning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Interpellation ang. fördelningen av patienter på sjukvårdens olika vårdformer

Ordet lämnades på begäran till

Herr GOMÉR (cp), som yttrade:

Herr talman! En successiv och omfattande reformering av sjukvården pågår för närvarande i vårt land. Aktningssvårda insatser görs av stat, landsting och kommuner. Trots detta måste det konstateras att vår sjukvård alltjämt är behäftad med betydande brister. Som

Interpellation ang. fördelningen av patienter på sjukvårdens olika vårdformer

exempel härpå kan nämnas att de befintliga vårdplatserna vid våra sjukhus inte kan utnyttjas till fullo på grund av personalbrist. Det är givetvis angeläget att man vidtar alla möjliga åtgärder för att snarast övervinna dessa svårigheter. Men det är också angeläget att bristerna och svårigheterna uppmärksammas vid den långsiktiga planeringen och utbyggnaden av sjukvårdsväsendet.

Det kan nämnas att man på ansvarigt läkarhåll räknar med att minst 20 procent av patienterna inom den slutna vården inte är i egentligt medicinskt behov av sådan vård. Enligt detta skulle var femte patient vid våra sjukhus i onödan uppta en vårdplats som kostar ca 100 000 kronor att åstadkomma och 100 kronor per dag i löpande kostnad. Förutom att en del vårdplatser inte kan utnyttjas till följd av personalbrist skulle alltså en mycket stor del av de utnyttjade vårdplatserna disponeras för patienter som egentligen inte har behov av vårdplats, allt till förfång för väntande patienter med verkligt behov av vårdplats. Funnes det tillgång till andra lämpliga vårdformer skulle en betydande avlastning av sjukhusen kunna ske till båtnad för samtliga berörda.

Dessa förhållanden är inte unika för vårt land utan förekommer också i andra jämförbara länder. I England t. ex. har genomförts en undersökning, baserad på en analys av alla patienter som remitterats till sjukhus från ett avgränsat men representativt upptagningsområde. Undersökningen gav vid handen att vårdplatser behövdes för ca 2,5 promille av befolkningen och att det för 40 procent av de intagna kvinnorna och 25 procent av männen ej fanns kliniska skäl för sluten vård samt att de kliniska skälen för 15 procent av kvinnorna och 21 procent av männen var osäkra. Som jämförelse kan nämnas att det faktiska antalet vårdplatser på sjukhus i landet vid undersökningstillfället utgjorde 3,1 promille och att det centrala sjukvårdsorganet kommit fram till ca 5

promille som en lämplig siffra i planeringen.

Huruvida det i vårt land finns en lika stor skillnad mellan å ena sidan det medicinskt grundade behovet av vårdplatser inom den slutna vården och å andra sidan antalet tillgängliga vårdplatser och det vårdplatsbehov man räknar med i planeringen är ovisst. Att en skillnad av detta slag finns torde dock inte behöva ifrågasättas. Härav får man inte dra slutsatsen att vår sjukvård skulle vara överdimensionerad, men man måste ifrågasätta om den inte är feldimensionerad och feldisponerad i ej obetydlig utsträckning.

Det är naturligtvis av största vikt att man snarast möjligt kommer till rätta med förekommande snedbelastningar och feldisponeringar inom sjukvården. Det finns ett uppenbart behov av fortlöpande undersökningar och forskning- ar i syfte att få fram även en medicinsk grund för sjukvårdens planering och reformering, d. v. s. för hur patienterna från medicinsk synpunkt bör fördelas på olika vårdformer o. d. Åtminstone två olika vägar torde därvid vara möjliga. Den ena vore att i något eller några lämpligt utvalda och representativa områden genomföra undersökningar av samma art som den nämnda engelska undersökningen. Syftet borde vara att utröna vårdbehovet och dess utveckling: hur stor del av patienterna måste för undersökning eller behandling oundgängligen uppta vårdplats inom den slutna vården, hur stor del kan hänföras till en mellanform mellan öppen och sluten vård — t. ex. till en motsvarighet till ambulatorierna inom den danska sjukvården eller patienthotell — hur stor del kan hänföras till öppen vård, till kronikervård, till konvalescentvård, till rehabilitering etc. Måhända vore det också möjligt att få fram underlag för en differentiering inom den slutna vården: intensivvård, intermediärvård och lättvård. Den andra vägen vore att genom fortlöpande diagnosstatistik ska-

Interpellation ang. fördelningen av patienter på sjukvårdens olika vårdformer

pa underlag för hur patienterna från medicinsk synpunkt borde fördelas på olika vårdformer etc. Då inte ens den vetenskapliga expertisen torde kunna komma fram till en helt enhetlig bedömning av hur patienterna borde fördelas på vårdformerna är det möjligt att båda vägarna bör prövas.

En ändamålsenlig hushållning med sjukvårdsresurserna måste givetvis innebära att varje patient får den vård han behöver men också att ingen patient upptar mera resurskrävande vårdplats än som från medicinsk synpunkt krävs. Våra sjukvårdsresurser är inte så disponerade i dag. Det är en väsentlig uppgift i reformarbetet och framtidsplaneringen att komma till rätta med dessa problem. Skall så kunna ske fordras emellertid säkraste möjliga förutsägelser om patientklienteletets sammansättning från medicinsk synpunkt. Det är möjligt — eller troligt — att en sådan utgångspunkt kommer att medföra att sjukvårdens fortsatta förbättring kommer att få en annan inriktning än för närvarande. De stora sjukhus som nu bokstavligen talat skjuter i höjden kan komma att ersättas av mindre sjukhus till vilka på lämpligt sätt anknyts inrättningar för annan vård än sjukhusvård.

Sjukvårdens huvudmän har självfallet ett mycket stort intresse för dessa spörsmål. Det är emellertid inte lämpligt eller möjligt att de var och en utför grundläggande undersökningar och forskningar som är erforderliga. Det är en uppgift som måste åvila de statliga instanserna. Staten har givetvis ett allmänt intresse av att dessa spörsmål löses men har också speciella intressen i sammanhanget. För den pågående utredningen rörande rehabiliteringsverksamheten och för denna verksamhets ut-

byggnad t. ex. torde det vara av oskattbart värde med ett prognosmaterial av den art som här nämnts. Likaså kan ett sådant material vara av värde för den allmänna sjukförsäkringens utformning, vilken är föremål för översyn. Utredningen lär inte kunna undgå att ta upp det något säregna förhållandet, att den sammantaget dyrbaraste vårdformen — vårdplats inom den slutna vården — oftast ställer sig mindre kostsam för den enskilde än de billigare vårdformerna. Behovet av undersökningar och forskningar rörande patientklienteletets fördelning på vårdform etc. från medicinsk utgångspunkt är enligt min mening uppenbart.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet villig att i syfte att få ett bättre underlag för sjukvårdsväsendets utbyggnad och effektivisering skyndsamt pröva huruvida man genom fortlöpande undersökningar och analyser av patienterna inom något eller några begränsade men representativa områden genom en allmän diagnosstatistik eller genom båda dessa metoder kan få en tillförlitlig grund för hur patienterna från medicinsk synpunkt bör fördelas på sjukvårdens olika vårdformer?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.03.

In fidem
Sune K. Johansson

Tisdagen den 23 oktober

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 16 och den 17 innevarande oktober.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna telegram:

Rio de Janeiro 20/10 1962

Hemställer om ledighet från riksdagsarbetet till och med 8 november i samband med deltagande i interparlamentariska kongressen i Brasilia.

Carl Christenson i Malmö

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna åldersbetyg:

Att riksdagsmannen Jöns Harald Skoglösa är född den 11 sept. år 1898 (ett åtta nio åtta) i Vinslöv församling i Kristianstads län, identitetsbeteckning 98 09 11 373, är svensk medborgare och genom Kungl. stat. centralbyråns bevis av 6/6 1962 fått tillstånd ändra släktnamn från Johnsson till Skoglösa, betyg: Önnestad församling i Kristianstad län, den 19 okt. år 1962

Gottfrid Persson
Komminister

§ 4

Svar på fråga ang. bevakningen av svenska militära anläggningar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Lindkvist har frågat om jag anser det tillfredsställande, att bevakningen av svenska militära anläggningar enligt uppgifter i stor utsträckning sköts av ett privat vaktbolag med internationell förankring.

Till svar vill jag anföra följande. Fler-talet militära skyddsföremål bevakas av statsanställd personal. Endast en mindre del av dem — mindre än 10 procent om bevakning endast i form av tillsyn ej medräknas — bevakas av privata företag. För bevakning får endast anlitas vaktföretag som i särskild ordning auktoriserats av länsstyrelse (kungörelse den 20 september 1951, SFS 1951: 640). Som villkor för auktorisation gäller bl. a., att för verksamheten skall finnas utsedd en föreståndare som godkännes av länsstyrelsen samt att anställd personal prövats av polismyndighet med avseende å laglydnad och medborgerlig pålitlighet.

En med anledning av herr Lindkvists fråga gjord kontroll har givit vid handen, att samtliga vaktföretag som anlitas av krigsmakten har sådan auktorisation. Ingen utlänning är styrelseledamot eller verkställande direktör i något sådant företag; enligt uppgift finns över huvud taget ej några utländska intressen i företagen vare sig ekonomiska eller andra. Att vissa styrelseledamöter jämväl äger eller driver företag i utlandet torde icke innebära att de svenska företagen kommer i någon beroendeställning till utlandet.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Lindkvists enkla fråga.

Vidare anförde:

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! När nyheten sipprade ut

Svar på fråga ang. bevakningen av svenska militära anläggningar

att viktiga svenska militära anläggningar bevakas av ett privat vaktbolag så väckte det utomordentligt stor irritation.

I den första uppgiften angavs också att bolaget var ett utländskt dotterbolag med stark internationell förankring. Det var inte endast på civilt håll som reaktionen kom. Om man följer några uttalanden av exempelvis överste Sten Odelberg i försvarets bevakningstekniska kommitté — dessa uttalanden har gjorts i anslutning till intervjuer i några dagstidningar — så framgår med all tydlighet, att också på ledande militärt håll är man måttligt förtjust över detta förhållande. Jag har fått en rad förfrågningar i ärendet sedan jag ställde frågan till försvarsministern. Man har överlag ansett att det finns gluggar i logiken då det gäller försvarets tystnadsplikt: å ena sidan har vi hårda bestämmelser för anställda och inkallade i försvarets tjänst och å andra sidan har vaktställningen av viktiga anläggningar lagts i ett privat vaktbolags händer.

Försvarsministern har med berömvärd snabbhet besvarat min enkla fråga. Enligt detta svar är vaktbolaget helsvenskt, med enbart svenskt kapital och med svenska medborgare i företagets huvudstyrelse. Försvarsministern uppgav att den bevakning som sköts av privata företag rör sig om 10 procent av totalbevakningen. Även om jag inte helt förstår vitsen med att viktig bevakning läggs i ett privat vaktbolags händer, är jag glad över statsrådets besked på den punkten.

Bolaget är således svenskt och inte utländskt, vilket jag noterar med tillfredsställelse. Ingen kan dock bestrida det åsyftade bolagets internationella förankring. En av dess styrelseledamöter och direktörer bedriver egna vaktbolag i bl. a. England, och även på andra håll i Europa är företrädare för detta vaktbolag engagerade i likartad verksamhet. Det är ingen nedvärdering av bolaget, om jag hävdar att ett så-

dant förhållande lätt kan ge upphov till irritation och missnöje.

Slutligen har jag erfarit att försvarets bevakningstekniska kommitté förväntas komma med ett förslag i bevakningsfrågan inom kort. Detta är mycket bra — men ett förslag i ärendet kunde ha kommit tidigare. Såvitt jag förstår lär kommitténs förslag i huvuddrag innebära att militären själv skall övertaga bevakningen. Om dessa antaganden visar sig riktiga är jag mycket tillfredsställd.

Jag ber att få tacka statsrådet Andersson för det snabba svaret på min enkla fråga.

Chefen för försvarsdepartementet,
herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Sedan vi nu har klarat upp det som frågan gällde, nämligen om det är firmor med internationella intressen som anlitas, och sedan det nu alltså står klart att det inte förhåller sig så, utan att det här gäller en svensk företagare som har liknande företag också i andra länder, någonting som väl får jämföras med svensk export, skall jag kanske säga ett par ord ytterligare om den fråga som är intressantare i sammanhanget, nämligen om man över huvud taget bör anlita privata vaktbolag till sådan bevakning.

Det ställer sig ekonomiskt fördelaktigt och är gynnsamt ur många andra synpunkter att göra detta. Framför allt av personella skäl; vi slipper att för besök på spridda anläggningar, där det kanske bara behövs ett besök i veckan, ha särskild statsanställd personal. Försvarets centrala förvaltningar har bevakning nattetid ordnad på samma sätt. Samma vaktbolag bevakar också riksdagshuset, och även kanslihuset vaktas av bolaget. Det är alltså inte bara de militära centrala myndigheterna utan också civila myndigheter som anlitar privata vaktbolag.

Den stora frågan är nu om detta system är mindre pålitligt än bevakning

Meddelande ang. sammanträdestider

genom särskild av staten anställd vaktpersonal. Jag har ägnat så mycket intresse jag kunnat åt detta under den senaste veckan. Jag har kommit till den uppfattningen, att denna vakthållning är minst lika pålitlig. Den personal som anställs av vaktbolagen provas lika noggrant när de anställs som man provar motsvarande personal i statens tjänst. Trots att denna ordning gällt i många år har vi aldrig haft några bakslag. På frågan om detta system är pålitligt, och det tycker jag är det väsentligaste i sammanhanget, måste jag alltså svara att jag anser att det är pålitligt.

En annan sak är att vi inom försvaret gärna vill sköta denna vakthållning själva. Grundprincipen är att militär personal eller civilanställd personal skall sköta vakthållningen. En ändring kan ganska snart aktualiseras. Vi får, hoppas jag, i slutet på året eller i början på nästa år förslag om hur denna vakthållning i så fall skall skötas i stockholmsområdet, där vi för närvarande anlitar privat vakthållning mest.

Jag kan sammanfatta det sagda med att säga, att vi bör försöka klara bevakningen själva med egen personal och tekniska hjälpmedel. Det är närmast hjälpmedel vi vill få fram. Men i den mån man av ekonomiska skäl inte kan rekommendera att försvaret uteslutande anlitar anställt folk, tror jag inte att det är någon risk med att de auktoriserade vaktfirmorna anlitas på sätt som sker.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Meddelande ang. sammanträdestider

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens talman och talmanskonferensen får jag, i anslutning till utdelad plan för kammarens sammanträden under återstoden av höstsessionen, meddela följande.

Sista dagen för avgivande av motioner i anledning av de vid höstsessionens början avlämnade propositionerna är lördagen den 27 oktober, då sammanträde anordnas kl. 10.00. Vid arbetsplenium den 30 oktober kl. 13.00 kommer endast ett ärende att företagas till avgörande, nämligen frågan om viss ändring i EFTA-konventionen. Under den därpå följande veckan anordnas endast bordläggningssammanträden. Nästa arbetsplenium blir onsdagen den 14 november kl. 14.00, och höstens »remissdebatt» börjar kl. 10.00 torsdagen den 15 november med eventuell fortsättning vid det bordläggningssplenium som utsatts till fredagen den 16 november kl. 10.00. Onsdagen den 21 november avses utskottsutlåtandet angående brottsbalken skola företagas till avgörande; sammanträdet börjar då kl. 10.00.

Såvitt nu kan bedömas kommer icke någon fredag att behöva disponeras för arbetsplenium. Sessionens sista sammanträde torde komma att äga rum onsdagen den 12 december, såvida det icke på grund av skiljaktiga beslut i kamrarna blir erforderligt att anordna plenium jämväl torsdagen den 13 december.

Kammarens ledamöter har också tillställts en preliminär plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden under höstsessionen 1962. Självfallet kan tidsförskjutningar komma att inträda beträffande en del av de i planen upptagna ärendena.

§ 6

Föredrogs den av herr *Gomér* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående fördelningen av patienter på sjukvårdens olika vårdformer.

Kammaren biföll denna anhållan.

Interpellation ang. dyrortsplaceringen av viss personal vid Arlanda flygplats
Interpellation ang. hyresregleringen

§ 7

Interpellation ang. dyrortsplaceringen av
viss personal vid Arlanda flygplats

Ordet lämnades på begäran till

Fru NETTELBRANDT (fp), som yttrade:

Herr talman! I samband med att Arlanda flygplats togs i bruk tillskapades en enhetlig flygplatsorganisation för de båda flygplatserna vid Bromma och Arlanda. För den anställda personalens del innebar beslutet, att de statligt anställda befattningshavarna vid båda flygplatserna avlönas efter dyrort 5. Genom att beslutet formellt endast omfattar de statligt anställda befattningshavarna har den personal, som vid Arlanda tillhör passkontrollen och som formellt är kommunalt anställd, fått sina löner beräknade enligt dyrort 3. Då den berörda personalen vid Arlanda arbetar sida vid sida på samma arbetsplats, är det uppenbart att skillnaden i dyrortsgruppering uppfattas som orättvis och väckt irritation.

Att denna situation uppkommit kan möjligen förklaras av att det vid starten endast fanns en befattningshavare vid passkontrollen vid Arlanda med en tjänst som uppehölls som arvodesbefattning. Personalen vid passkontrollen har sedan utökats och omfattar nu sammanlagt 11 polismän förutom 3 kvinnliga kontorsbiträden, vilka senare dock är statligt anställda. Polismännen som ombesörjer passkontrollen är som ovan påpekats kommunalt anställda, men deras löneförmåner bestrides enligt lagen om polisväsendet av statliga medel.

Att den formella skillnaden i anställningshänseende skall få sådana konsekvenser för lönesättningen har sannolikt inte varit avsikten. Det synes också svårt att motivera, att skillnaden i dyrortsplacering mellan å ena sidan personalen vid passkontrollen och å

andra sidan den övriga personalen vid flygplatsen skall upprätthållas även fortsättningsvis. Det hör enligt min mening vara angeläget för staten som arbetsgivare att undanröja den orättvisa som här drabbar en del av den vid flygplatsen tjänstgörande personalen. Det hör vara naturligt för kommunikationsministern som det ansvariga statsrådet att medverka härtill.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet ta initiativ till att den personal, som tjänstgör vid passkontrollen vid Arlanda flygplats, blir i lönehänseende placerad i dyrort 5 i likhet med den övriga personalen vid flygplatsen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Interpellation ang. hyresregleringen

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Gävle (k), som yttrade:

Herr talman! I skrivelse av den 6 december 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens hyresråd att låta utreda läget på hyresmarknaden ävensom att, »efter hörande av vederbörande kommunala myndigheter, inkomma med förslag till avveckling av hyresregleringen». Kungl. Maj:t har därefter, på förslag av statens hyresråd, beslutat om en regional och kategorimässig avveckling av lagen på drygt 200 orter. Hyresrådet säger sig, beträffande regional avveckling av lagen, »ha tillmätt de kommunala myndigheternas ståndpunktstaganden väsentlig betydelse och frångått dessa endast i de fall, då hyresrådet med stöd av föreliggande utredning rörande lä-

Interpellation ang. vissa bestämmelser rörande de värnpliktigas utbildning

get på hyresmarknaden ansett skälen härför vara starka». Tillgängligt siffermaterial tyder emellertid på att statens hyresråd icke i tillräcklig grad låter sig leda av de kommunala myndigheternas uttalade önskemål beträffande lagens bibehållande på sina respektive orter. Icke heller regeringen har enligt underreklamens mening i tillräcklig grad låtit sig leda i sina beslut av den mening som de kommunala myndigheterna givit uttryck för.

Vetlanda stad är en av de många orter, där de kommunala myndigheterna önskade lagens bibehållande. Ytterligare exempel kan anföras i denna riktning. Lagen upphävdes emellertid med betydande hyresstegringar som följd.

Andemeningen i riksdagens beslut rörande hyresregleringslagens successiva avveckling kan inte missförstås. Riksdagens mening var att lagen icke fick avvecklas på orter, där bostadsbristen var av sådan omfattning, att risker för hyresstegringar ansågs föreligga. Denna av riksdagen uttalade mening har enligt underreklamens uppfattning på ett flagrant sätt frångåtts med kraftiga hyresstegringar som följd. Statens hyresråds rekommendationer och regeringens beslut i hithörande spörsmål är desto mera märkliga som i det angivna fallet liksom i icke här angivna men kända fall det icke kan sägas att bostadsbristen var undanröjd.

De hyresstegringar som följt på hyresregleringslagens avskaffande på vissa orter aktualiserar frågan: När kan man förvänta sig att regeringen framlägger förslag till ny obligatorisk hyreslagstiftning? En dylik hyreslagstiftning är brådskande, särskilt som nu gällande lagar, övergångslagen och besittningsskyddslagen, icke ger det nödvändiga hyresskydd bostadskonsumenterna har rätt att kräva.

Med hänvisning till vad här anförts ber underreklam få rikta följande frågor till statsrådet och chefen för socialdepartementet:

Överväger regeringen att återinföra nu gällande hyresregleringslag på de orter, där dess upphörande lett till oskäliga hyresstegringar?

Kan man förvänta att förslag till ny hyreslagstiftning framläggs i sådan tid, att denna lagstiftning blir gällande när nuvarande hyresregleringslag upphör att äga giltighet, d. v. s. den 1 januari 1964?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Interpellation ang. vissa bestämmelser rörande de värnpliktigas utbildning

Ordet lämnades på begäran till

Herr **ELMWALL** (cp), som yttrade:

Herr talman! Det ställes stora krav på en man i svensk uniform. Han skall vara korrekt klädd, iakttaga ett värdigt uppförande, vara uppmärksam mot befäl, kamrater och civila. Därutöver skall han givetvis beflita sig om att förkovra sina militära kunskaper under utbildningstiden-värnpliktstiden, så att han med skicklighet på den plats han ställes verksamt bidrager till sitt lands försvar, om så skulle erfordras. Det förefaller som om den enskilde soldatens initiativ och handlingskraft numera av den militära ledningen skattas betydligt högre än förr och att utbildningen av den enskilde soldaten alltmer överföres på detta plan. Vad den svenske soldaten av sin utbildning överfört i praktisk tillämpning under de år han nu gjort tjänst som soldat i FN anser jag hedrar både honom och det befäl som utbildar honom.

Vad här sagts om den enskilde soldaten innebär inte att den militära lydnesskyddet behöver eller får eftersättas. Men jag förutsätter, att den som får en order och före eller under utförandet upptäcker att den av en eller annan anledning blivit felaktig (på grund av

Interpellation ang. vissa bestämmelser rörande de värnpliktigas utbildning

felaktiga uppgifter eller förutsättningar) och ställer sitt handlande därefter blir varken åtalad eller bestraffad. Det bör väl räcka om han inför ordergivaren eller den ordergivaren är underställd redogör för den bedömning som medfört ändring i utförandet av ordern eller underlåtenhet att utföra den samma.

Här föreligger nu ett fall då en soldat avslutat sin utbildning och klätt sig civil och var färdig för hemresa. Därvid har följande passerat:

1. Soldaten hejdas före utpasserandet från området av ett underbefäl som beordrar honom att återvända och verkställa städning av ett logement, enligt uppgift ett annat logement än där han varit förlagd.

2. Soldaten uppfattar ordern som felaktig och vägrar utföra den. Underlaget för vägran är att han vet att logementet är nystädat. Då han dessutom är iklädd egna civila kläder uppfattar han ordern som en förföljelseåtgärd från en befälsperson.

3. Soldaten blir då meddelad arrest men försöker springande undkomma.

4. Ett annat underbefäl ger då order till vaktpost att skjuta. Vaktposten skjuter två skott men undviker enligt instruktionen riktad eld.

5. Soldaten stannar då och blir omhändertagen och insatt i arrest.

6. En stund senare flyr han ur arresten. Tydligt handlar han nu under full panik. Ett par dygn håller han sig undan men när han ser i tidningarna att polisen betraktar hans ev. förseelse som bagatellartad, ger han sig till känna.

Soldaten hör tydligt till en kategori som har svårt att inpassa sin tillvaro i den militära rutinen. Han har dessutom haft oturen att som befäl, låt vara inom förläggningen, få en person som av händelseförloppet att döma inte besitter erforderlig förmåga att bedöma den värnpliktiges psyke och inrikta handledningen därefter. För den värnpliktige kan erfarenheterna under värn-

pliktstiden bli avgörande för hans uppfattning om försvarsplikten. Denne soldat torde väl knappast vid tjänstgöringens slut uppfatta försvarsplikten som en rättighet, väl värd att tillvarataga. Känslan för rättvisa är hos pojkar i värnpliktsåldern mycket utpräglad, och en orättvis behandling kan för en yngling bliva till avsevärt hinder för den framtida utvecklingen.

Givetvis handlade denne soldat felaktigt. Han skulle genast vänt sig till pluton- eller kompanichef om dessa fanns inom räckhåll, i annat fall till dagofficeren. Säkerligen hade denna bagatell i så fall klarats upp utan större svårighet. Men fråga är här vem som handlade mest felaktigt, den befälsperson som beordrade soldaten, redan iklädd civila kläder, att städa ett redan färdigstädat logement eller den menige som vägrade lyda. Vems omdöme klickade? Hur skall man vidare bedöma den befälsperson som beordrade en vaktpost ge eld på en springande civilklädd person utan att egentligen veta vad som passerat. Vaktposten var säkerligen beväpnad med kulsprutepestol. Var och en vet att eldgivning med detta vapen bör ske under för andra människor betryggande förhållanden. Att beordra eld under irriterande omständigheter var säkerligen att utsätta även vaktposten för en icke nödvändig påfrestning. Vaktposten kunde i nervositet lätt ha råkat träffa den flyende eller någon annan. Vem hade i så fall fått bära ansvaret?

Ett annat fall där arrest ålagts värnpliktig utan laga grund har i dagarna relaterats i pressen. Den värnpliktige hade kommit tio minuter för sent till sin tjänstgöringsplats. En högbåtsman anmälde detta för en högre sjöofficer, vilken är bestraffningsberättigad. Denne ålade den värnpliktige 8 dagars förvaringsarrest. MO lät åtala sjöofficeren för tjänstefel och högsta domstolen har nu funnit att beslutet om arrest icke var lagligen grundat. I andra hand har jag fått uppgifter att värnpliktiga ålagts

arrest för för sen ankomst från permis- sion även om det kunnat styrkas att den sena återkomsten var beroende av försening på använd järnvägs- eller busslinje. Av stort intresse är, om »för- seelser» av dylikt slag kan anses så svåra eller disciplinupplösande, att de bör föranleda frihetsberövande åtgärd. I varje fall synes det nödvändigt att endast domstol får befogenhet till en för individen så nedsättande åtgärd som ett frihetsberövande utgör.

Det måste över huvud taget anses mycket tveksamt, om det militära ar- reststraffet som bestraffningsform un- der fredstid kan anses svara mot ett modernt samhälles krav på motsvarig- het mellan brott och straff. I ett av de här relaterade fallen förelåg ju inte ens dom.

På grund av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvars- departementet få ställa följande frågor:

Kan herr statsrådet medverka till så- dana bestämmelser, att befäl och under- befäl, som visar sig icke lämpliga att handleda eller utbilda värnpliktiga, kan överföras till annan för dem lämpligare tjänstgöring?

Vill herr statsrådet, därest det visar sig att gällande reglemente genom otyd- lighet eller annan brist i utformningen medverkar till att händelser av här re- laterade art inträffar, vidtagna åtgärder för erforderlig ändring av reglementet?

Vill herr statsrådet vidare medverka till att den utredning som tillsatts an- gående militära bestraffningsformer, t. ex. arreststraffet, skyndsammast blir fullföljd?

Anser herr statsrådet, att under se- nare tid passerade händelser inom ar- mén, som t. ex. order till värnpliktiga att plocka upp patronhylsor med mun- nen, pennalism de värnpliktiga emellan etc., kan erfordra särskilda förebyggan- de åtgärder eller bestämmelser?

Denna anhållan bordlades.

§ 10

Interpellation ang. översyn av bestäm- melserna om civilianställning vid för- svaret

Ordet lämnades på begäran till

Herr HAMRIN i Kalmar (fp), som ytt- rade:

Herr talman! Enligt uppgift tilläm- pas olika bestämmelser för anställning i civil respektive militär tjänst inom för- svaret vad gäller kravet på att den an- ställda skall vara svensk medborgare från födseln. För militär personal lär inget sådant krav finnas, vilket däremot är fallet med civil personal. En person, som vid födseln ej var svensk medborga- re, får således ej inneha civil anställning vid krigsmakten eller vid företag, som tillverkar krigsmaterial.

Ett aktuellt fall som kommit till min kännedom är följande. En pojke, som var född i Finland, kom som tvååring till Sverige under vinterkriget. Han adopterades av svenska föräldrar och fick så småningom svenskt medborgar- skap. Den finskfödde pojken fick en god yrkesutbildning. Av arbetsförmedlingen i sin hemort anvisades han arbete som finmekaniker vid flygvapnet. Han sök- te och fick anställningen. Efter en tid kom det emellertid till arbetsgivarens kännedom, att den anställde inte var född svensk medborgare. Följden blev att han avskedades, trots att han enligt arbetsgivarens vitsord skötte sina upp- gifter på ett förtjänstfullt sätt.

Det torde vara svårt att finna motiv för de *generella* säkerhetsföreskrifter, som hindrar naturaliserade personer från att få civil anställning vid krigs- makten. Dessa framstår som desto mer omotiverade, då motsvarande hinder icke synes vara för handen om perso- nen i fråga vill bli yrkesmilitär. För ci- vilmilitär personal i lägre tjänstestäl- ningar synes en revision av bestämmel- serna utan vidare kunna genomföras. Det borde vidare övervägas om inte na- turaliserade personer, som bott särskilt länge i Sverige, eller som kommer från

Interpellation ang. de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem

de nordiska grannländerna kunde undantagas från bestämmelserna. Över huvud bör en allmän översyn av bestämmelserna om svenskt medborgarskap från födseln för vinnande av s. k. civilanställning vid krigsmakten komma till stånd.

Med hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till en översyn av de bestämmelser, som reglerar villkoren för civilanställning vid försvaret?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp), som yttrade:

Herr talman! Frågan om de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem har aktualiserats i motioner till 1960, 1961 och 1962 års riksdagar. Motionärernas avsikt har varit att äldre kvinnor, som ej uppnått folkpensionsåldern, skulle efter individuell prövning kunna erhålla förtidspension om försörjningsförmågan är väsentligt nedsatt. Problemet rör inte endast hemmadöttrar, som hushållat för föräldrar eller syskon och som vid deras frånfalle blivit hänvisade till att försörja sig på annat sätt, utan även äldre kvinnor som fått sin situation förändrad av andra orsaker, exempelvis genom skilsmässa. De saknar i många fall yrkesutbildning och förutsättningar för omskolning och har svårt att anpassa sig på arbetsmarknaden.

Ett större antal av dessa kvinnor än tidigare kommer att bli hjälpta tack vare de nya regler för förtidspensionering som antogs av årets riksdag. Förutsättningen för att förtidspension skall bevil-

jas är emellertid att nedsättningen av arbetsförmågan beror på *medicinska* faktorer. Beror den på andra omständigheter kan förtidspension inte erhållas. Det borde finnas möjlighet för pensionsdelegationerna att efter individuell prövning medge förtidspension när det föreligger ett påtagligt behov, även om den bristande försörjningsförmågan inte kan härledas till medicinska faktorer.

I en folkpartimotion till årets riksdag hänvisades till den lagstiftning som genomförts i Danmark. Enligt denna kan inte endast änkor utan även andra ensamstående kvinnor, vilka fyllt 50 år, efter särskilt prövningsförfarande tillerkännas pension när särskilda omständigheter är för handen, utan att därför rätt till invalidpension föreligger.

I ett utlåtande till 1961 års riksdag förklarade andra lagutskottet, att denna fråga inte torde helt kunna finna sin lösning inom invalidpensioneringen, varför ytterligare åtgärder kunde bli erforderliga. Först borde emellertid behovet klarläggas. Utskottet ansåg lämpligt att en sådan utredning skedde i anslutning till socialpolitiska kommitténs arbete.

Utskottet liksom även riksdagen, som antog utskottets utlåtande, har alltså medgivit att behov av ytterligare åtgärder föreligger. Å andra sidan kan behovet inte ha en sådan omfattning, att en reform som innebär att dessa kvinnor får sin försörjning ordnad skulle få besvärliga statsfinansiella konsekvenser. Det kan därför inte anses alldeles nödvändigt att ett beslut föregås av en grundlig utredning av behovet. Däremot är det angeläget att en lagstiftning, som möjliggör att dessa människor blir hjälpta, genomföres utan ytterligare dröjsmål. Att utarbeta bestämmelser för denna utbyggnad av förtidspensioneringen bör kunna medhinnas i så god tid, att beslut kan fattas av 1963 års vårriksdag.

Under hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att

Interpellation ang. de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem

till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att lagstiftning skyndsamt utarbetas och förelägges riksdagen nästa år i syfte att skapa pensionsmöjligheter genom det allmänna åt sådana äldre ensamstående kvinnor före folkpensionsåldern, som vårdat och skött hushållet för sina föräldrar och som vid deras frånfalle får betydande försörjningssvårigheter, eller som av andra orsaker drabbas av motsvarande försörjningsproblem utan att på medicinsk grund kunna få förtidspension enligt lagen om social försäkring?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte talmännen tillsätta kammarens kanslipersonal, den 19 oktober 1962.

Stenografen hos kammaren fröken Vera Jansson beviljades tjänstledighet på grund av sjukdom under tiden den 16 oktober—4 november. Att under tiden den 29 oktober—2 november uppehålla fröken Janssons stenografbefattning förordnades reservstenografen Arne Larsson.

I anslutning härtil bemyndigades kammarens sekreterare att vid kortare

sjukledigheter bevilja befattningshavare hos kammaren tjänstledighet samt förordna erforderlig vikarie.

In fidem

Sune K. Johansson

§ 13

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 185, med förslag till lag angående ändring i lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m., överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 14

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

nr 904, av herr *Carlsson* i Göteborg *m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 178, med förslag till lag om ändring i sjömanslagen den 30 juni 1952, m. m., och

nr 905, av fru *Holmquist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 181, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 15

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.21.

In fidem

Sune K. Johansson